

Demircikulu
Yûsuf
Efendi'nin
Karabaş
Tekkesi
hazîresindeki
mezar taşı

din ve alâ âli Muhammedin ve sellim teslîmen" cümleleri yazılıdır. Yûsuf Efendi'nin Sakıp Sabancı Müzesi koleksiyonunda (nr. 100-0365) 977 (1569) tarihli, ketebeli, güzel nesih hatla yazdığı bir mushaf-ı şerifi bulunmaktadır. 21,3 x 12,5 cm. ebadındaki bu mushaf 370 varak, sayfada on üç satır halinde tasarlanmış, serlevha, sûre başları, duraklar ve güller tezhip edilmiştir. Cildi XX. yüzyıla aittir. Ferağ kaydında, "Ketebe Yûsuf b. Abdullah Memlûk-i Ali Ağa afe'llâhü anhümâ" yazılıdır.

Demircikulu Yûsuf Efendi'nin güzel nesih hatla yazdığı bir en'am-ı şerifi de Dublin Chester Beatty Library'de kayıtlıdır (MS, nr. A 1530). Bordo renkli klasik Osmanlı cildinin sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu cüz 31 varak, 14 x 9,8 cm. boyutundadır. Her sayfada dokuz satır vardır. Unvan sayfası çok zarif bir şekilde klasik tarzda tezhip edilmiş, altın ve renkli cetveller çekilmiştir. Varak 24^a'da bulunan ketebesinde "Yûsuf b. Abdullah" ve "992" (1584) yazılıdır. Varak 24^b ve 25^a'da mevcut, ince nesta'lik hatla yazılmış esmâ-i hüsnânın sonradan ilâve edildiği düşünülmektedir. Varak 25^b-31^b arasında Müzzemmil sûresi bir satır siyah mürekkep, bir satır zer mürekkeple ve muhakkak hattıyla yazılmıştır. Ketebesini "Yûsuf b. Abdullah sene 976" (1568) olarak kaydedilmiştir. Yûsuf Efendi'nin hattat tezkirelerinde adı geçen talebeleri arasında *Gülzâr-ı Savâb* müellifi Nefeszâde İbrâhim Efendi, Abdullah Feyzî

b. Dursun ve Yûsuf Sîminkalem tanınmış hattatlardandır.

BİBLİYOGRAFYA :

Gülzâr-ı Savâb, s. 60-61; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 441; Suyulcuzâde Mehmed Necib, *Devhatü'l-küttâb*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4359, vr. 53^b; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 62; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 593; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314, I, 366; A. J. Arberry, *The Koran Illuminated: A Handlist of the Korans in the Chester Beatty Library*, Dublin 1967, s. 199; M. Uğur Derman, *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, İstanbul 2001, s. 62, 63; *Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu*, İstanbul 2012, s. 114.

MUHİTTİN SERİN

YÛSUF HÂFİZ

(bk. HÂFİZ YÛSUF).

YÛSUF İZZEDDİN

(يوسف عزالدین)

Yûsuf İzzeddîn b. Ahmed
b. Abdirezzâk es-Sâmerrâî el-Ba'kübî
(1922-2013)

Iraklı edip ve şair.

Diyâlâ vilâyetine bağlı Ba'kübâ'da doğdu. Aslen Sâmerâ'da Bû Sâlih aşiretinden olup nesebi Hz. Ali'ye kadar ulaştırılır (Yûnus İbrâhim es-Sâmerrâî, s. 226). Osmanlı ordusunda subay olan babası Anadolu'da ve Kafkas cephelelerinde bazı savaşlarda bulunmuş, I. Dünya Savaşı'nın ardından İngiliz manda yönetimine giren Irak'ta resmî görev almayıp ticaretle uğraşmış, ancak daha sonra mal varlığını kaybetmiştir. Fakir bir aile ortamında yetişen Yûsuf, Ba'kübâ'daki ilk ve orta öğrenimin ardından gittiği Bağdat'ta Dârü'l-muallimîn el-ibtidâiyye'den mezun oldu ve bir süre öğretmenlik yaptı (1941-1946). Bu sırada bazı gazete ve dergilerde şiirleri ve yazıları çıkmaya başladı. Eğitim Bakanlığı'nın verdiği bursla İskenderiye Üniversitesi'nde Arap dili ve edebiyatı okudu (1946-1950). Ahmed Emîn, Muhammed Halefullah Ahmed, Yûsuf Kerm, Abdüsselâm Muhammed Hârûn, Abdülhamîd el-Abbâdî ve Tefîk et-Tavîl bu okulda ders aldığı hocalardan bazılarıdır. Muhammed Halefullah yönetiminde *eş-Şîrû'l-İrâkî: Ehdâfihû ve haşâ'ışuhû fi'l-ğarnî't-tâsi' 'aşer* adıyla hazırladığı tezle yüksek lisansını tamamladı (1953) ve bu üniversitede yüksek lisans yapan ilk Arap öğrencisi oldu. Hemen tamamı gazel veya tabiat tasviri türü şiirlerden meydana gelen ilk

iki divanı İskenderiye'deki tahsili sırasında yayımlandı. Bağdat'a döndüğünde, kendi ifadesine göre tahsilini Mısır'da yapması sebebiyle gerekli ilgiyi göremeyince İngiltere'ye giderek Londra Üniversitesi'nde School of Oriental and African Studies'te hazırladığı *Poetry in the Social and Political Development of Twentieth-century Iraq* adlı teziyle doktor unvanı aldı (1957). Daha sonra Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde çalışmaya başladı. Dekan yardımcılığı ve dekanlık yaptığı bu kurumdaki görevine 1979'da ülkesinden ayrılıncaya kadar devam etti.

1960'ta Irak Yazarlar Birliği'nin kurucu üyeleri arasında yer alan Yûsuf İzzeddin birliğin aylık yayın organı olan *el-Kitâb* dergisiyle *en-Nedve* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *el-Mecmau'l-ilmîyyü'l-İrâkî*'de Nâcî el-Asîl'in ikinci başkanlığı sırasında sekreterlik, onun 1963 yılında vefatı üzerine genel sekreterlik görevine getirildi (1964-1973). İlk genel sekreteri olarak kurumda yasal yapı, faaliyet mekânı ve üyelik esasları bakımından birtakım yenilikler gerçekleştirdi. Daha önce Maarif Bakanlığı'na bağlı olan akademi çıkarılan bir yasa ile doğrudan bakanlar kuruluna bağlanıp idarî ve malî bakımdan bağımsız hale getirildi. Yûsuf İzzeddin, yakın arkadaşı Abdülkerîm Ferhân'ın Kültür ve Enformasyon bakanlığına gelmesi üzerine ayrıca Gazetecilik ve Enformasyon genel müdürlüğüne tayin edildiyse de (1964) işinden hoşlanmadığı için iki ay sonra istifa etti. Bu sırada bakanlığın yayını olarak *el-Aklâm* dergisini çıkardı ve yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Ba'kübâ'da bir halk kütüphanesi kurdu. Bir ara Kahire'deki Ma'hedü'd-dirâsât ve'l-buhûsi'l-Arabîyye'de ders verdi. Siyasî şartlar yüzünden 1979'da Irak'tan ayrılıp Melli Suûd (Riyad) Üniversitesi'nde görev aldı. Bundan sonraki hayatı yurt dışında geçti. Bingazi, San'a, Birleşik Arap Emirlikleri üniversiteleriyle uzun süre Mekke Ümmülkurâ Üniversitesi Tâif Eğitim Fakültesi'nde çalıştı. 2001'de buradan emekliye ayrılarak İngiltere'de Wales şehrine yerleşti. 8 Nisan 2013 tarihinde burada vefat etti. Suriye, Mısır ve Ürdün Arap dil kurumları, Beytülhikme (Tunus), Hindistan İlimler Akademisi, The Royal Society of Literature, Association Internationale de Littérature Comparée, The Canadian Comparative Literature Association (l'Association Canadienne de Littérature Comparée) gibi kurumlara üye olan Yûsuf İzzeddin şöhretten, siyasetten ve bürokratik hayattan uzak durmuş, ilim ve edebiyatla uğraşmıştır.

Yûsuf İzzeddin lisede öğrenci iken edebiyata yönelerek çeşitli kitaplar okumuş, sömürgecilik kaskacındaki Arap dünyasının problemleriyle ilgilenmiş, küçük yaştan itibaren yoksulluk, gurbet hayatı ve ülkesinin siyasî durumu onda derin izler bırakmıştır. Yûsuf İzzeddin çağdaş Irak şiirinde ilk nesil içinde bulunan Cemîl Sîdî ki ez-Zehâvî, Ma'rûf er-Rusâfî, Muhammed Rîzâ eş-Şebîbî, Muhammed Saîd el-Hubûbî gibi şairlerden sonra Nâzîk el-Melâike, Abdülvehhâb el-Beyyâtî ve Bedr Şâkir es-Seyyâb gibi ikinci kuşağı oluşturan ve serbest şiirin temsilcileri olan şairler arasında yer almıştır. 1950-1987 yılları arasında yayımlanan beş divanından her biri onun şiirinde bir gelişme ve olgunluk merhalesini temsil eder. Nitekim müstakil neşrettiği son şiiri "Şûrbü'l-milh" kendi eserleri arasında sanat bakımından zirveyi teşkil eder ve şiir sanatındaki tecrübe ile birikiminin özü sayılır (Bedvî Tabâne, s. 236, 239). Romantizmin yeni Arap şiirini etkilediği bir ortamda Yûsuf'un şiirlerinde de aşırı duygusallık ve hayal, tabiat sevgisi ve tabiat tasviri, yalnızlık, hayattan kaçış, seyahat arzusu, ayrılık hasreti, kavuşma sevinci ve nihayet aşk ayırıcı vasıflar olarak öne çıkar (a.g.e., s. 240-242).

Eserleri. Yûsuf İzzeddin şairliği yanında başta çağdaş Irak şiiri ve hikâyesi olmak üzere edebiyat, fikir, kültür ve tarih alanında da araştırmalar yapmış, sayısı altmışı aşan eserlerinden bir kısmı İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Lehçe'ye tercüme edilmiştir. 1. *eş-Şîrû'l-İrâkî: Ehdâfûhû ve haşâ'îşuhû fi'l-karnî't-tâsi' aşer* (Bağdat 1958; Kahire 1963, 1965, 1977). Yüksek lisans tezidir. 2. *Poetry and Iraqi Society 1900-1945* (Baghdad 1962). Bu adla yayımlanan doktora tezi müellif tarafından gözden geçirilerek *eş-Şîrû'l-İrâkîyyü'l-hadîş ve eşerü't-teyyârâtî's-siyâsiyye ve'l-ictimâ'iyye fihi* (Bağdat 1380/1960; Kahire 1385/1965, 1397/1977; *eş-Şîrû'l-İrâkîyyü'l-hadîş ve't-teyyârâtü's-siyâsiyye ve'l-ictimâ'iyye*, Kahire 1977), *Modern Iraqi Poetry: Social and Political Influences* (Cairo 1971) adlarıyla Arapça ve İngilizce olarak da neşredilmiştir. 3. *Fi'l-Edebi'l-'Arabîyyi'l-hadîş: Buḥûş ve maḳâlât naḳdiyye* (Bağdat 1967; Kahire 1973; Riyad 1401/1981). Eserde Ma'rûf er-Rusâfî, Cemîl Sîdî ki ez-Zehâvî, Abdülmuhsin el-Kâzîmî, Muhammed Ali el-Ya'kûbî ve Muhammed Rîzâ eş-Şebîbî gibi Iraklı şair ve ediplerden hareketle çağdaş Irak'ta serbest şiir ve kısa hikâye gibi konular üzerinde durul-

Yûsuf İzzeddin

muştur. 4. *Fuṣûl fi'l-edebi'l-hadîş ve'n-naḳd* (Riyad 1402/1981). Müellifin Batı'da edebî tenkit akımları üzerine Bârûdî ve Ahmed Şevkî ile verdiği konferansları içerir. 5. *et-Tecdîd fi's-şîri'l-hadîş: Bevâ'îşuhû'n-nefsiyye ve cüzûruhû'l-fikriyye* (Cidde 1986). Irak'ta özellikle Bedr Şâkir es-Seyyâb ve Nâzîk el-Melâike örnek alınarak yeni şiirin ortaya çıkış sebepleri ve mazmunlarının ele alındığı bir eserdir. Yûsuf İzzeddin'in diğer başlıca eserleri arasında şunlar anılabilir: *Dâvûd Bâşâ ve nihâyetü'l-Memâlik fi'l-'Irâk* (Bağdat 1960, 1967, 1976), *et-Teyyârâtü'l-edebîyye fi'l-'Irâk: ez-Zehâvî eş-şâ'irü'l-ḳalḳ* (Bağdat 1381/1962), *Ḥayrî el-Hindâvî: Ḥayâtühû ve dîvânü şîrihi* (Kahire 1964; Bağdat 1393/1974), *el-İştîrâkiyye ve'l-ḳavmiyye ve eşerühâ fi'l-edebi'l-hadîş* (Kahire 1968), *Şu'arâ'ü'l-'Irâk fi'l-karnî'l-'îşrin* (I, Bağdat 1969), *Fehmî el-Müderriş: Min rüvvâdi'l-fikri'l-'Arabî el-hadîş* (Kahire 1969, 1970; Bağdat 1976), *el-İştîrâkiyye ve'l-ḳavmiyye fi şîri'r-Rusâfî* (Bağdat 1971), *er-Rivâye fi'l-'Irâk: Teṭavvürühâ ve eşerü'l-fikri fiḥâ* (Kahire 1973), *el-Kıṣṣa fi'l-'Irâk: Cüzûruhâ ve teṭavvürühâ* (Kahire 1974), *İbrâhim Şâlih Şûkr ve bevâkirü'n-neşri'l-hadîş fi'l-'Irâk* (Kahire 1975), *Teṭavvürü'l-fikri'l-hadîş fi'l-'Irâk* (Bağdat 1976), *Ḳadâyâ mine'l-fikri'l-'Arabî* (Kahire 1978), *el-Muşṭalaḥu'l-'ilmî ve't-türâşü'l-'Arabî* (Bağdat 1978), *el-Ḥareketü'l-fikriyye fi'l-'Irâk* (Kahire 1984), *et-Taḥaddî'l-ḥaḳârî ve'l-gâzvü'l-fikrî* (Riyad 1985), *Ḳavl fi'n-naḳd ve ḥadâseti'l-edeb* (Riyad 1987), *Ve 'Âdeti'z-zikrâ bi'tarâ'ifihâ ve gârâ'ibihâ* (Kahire 1989, 1990; yüksek öğrenimi sırasındaki hâtıralarını içerir), *İle'd-diyâri'l-memnû'a: Garâ'ibü's-sefer ve tarâ'ifühû* (Kahire 1989, 1990; Sovyetler Birliği ve Çin'e yaptığı seyahatler hakkındadır), *Ḥulvü'z-zikreyât ve mürruhâ* (Kahire 1992; hayat hikâyesini ihtiva

eder), *Ḳadîm lâ yemût ve cedîd lâ ye'îş* (Kahire 1996), *eş-Şîrû's-siyâsî el-ḥadîş fi'l-'Irâk: Dirâse edebîyye târiḥiyye* (Kahire 2003; Dîmaşk 2008).

Yûsuf İzzeddin şiirlerini *Fi Damîri'z-zemen* (İskenderiye 1950; Riyad 1985), *El-ḥân* (İskenderiye 1953; Kahire 1971; Riyad 1985), *Leḥâşü'l-hayât* (Beyrut 1960; Kahire 1977), *Min Riḥleti'l-hayât: Nefeḥâtü ḥub* (Bağdat 1969), *Hemesâtü ḥubbin maṭviyye* (Kahire 1987), *Şade't-Ṭâ'if* (Tâif 1992), *Ḥanînü'l-hems* (Kahire 1997), *Hâkezâ yâ Bağdâd* (Kahire 2001) adlı divanlarında bir araya getirmiş, bazı uzun şiirleri müstakil olarak da yayımlanmıştır (meselâ: *Evcâ'ü şâ'ir*, Kahire 1991; *Şûrbü'l-milḥ*, Kahire 1992; *en-Naḡamü'l-ḥâ'ir*, Kahire 1993; *Rec'u's-şadâ*, Kahire 1994). Hikâye ve romanları *Ḳalbün 'alâ sefer* (Kahire 1978, 1981), *Şelâşü 'uzârâ* (Riyad 1987), *er-Recülü'llezî bâ'a re'sehû* (Kahire 1979), *en-Nevresü'l-muhâcir* (Kahire 1992) adlı eserlerinde toplanmış, *Vefâ'ü'l-ḥisân*'da (Kahire 1994) manzum tiyatroyu denemiştir.

Müellifin dikkat çeken bazı makaleleri şunlardır: "Teṭavvürü'l-fikri'l-ḳavmî" (*MMİlr.*, XV, Bağdat 1387/1967, s. 51-70); "Teḥvîdü'l-muşṭalaḥî'l-'ilmî fi'l-aḳṭârî'l-'Arabîyye" (*MMİlr.*, XXX, 1399/1979, s. 223-236); "el-Eşerü'n-nefsî ve'l-ictimâ'î fi ta'ribi'l-luḡa" (*MMİlr.*, XXXVI/4, 1405/1985, s. 91-102); "el-Üstâz Muhammed Behcet el-Eşerî" (*MMİlr.*, XLVII/3, 2000, s. 7-88); "et-Türâşü'z-zirâ'î 'inde'l-'Arab" (*MMİlr.*, XXXV/1, 1405/1984, s. 121-141); "el-Yaḳazatü'l-fikriyye fi'l-'Irâk 1908-1922" (*MMİlr.*, XXXII/3-4, 1981, s. 289-342); "et-Te'lîfî'l-mu'cemî beyne'l-ḳadîm ve'l-ḥadîş: Enmâṭuhû ve menâhicühû, el-mu'cemü'llezî nürîdühû" (*MMLA*, LX, 1407/1987, s. 207-221); "Teḥvîdü't-tarîb fi'l-bilâdi'l-'Arabîyye: eş-Şu'ûbât ve'l-ḥulûl" (*MMLA*, LXXXV, 1420/1999, s. 281-294); "Büzürü'l-'avleme ve eşeruhâ fi's-şîri'l-'Arabî ve tecdîdihî" (*MMLA*, CIX, Kahire 1428/2007, s. 199-206).

Yûsuf İzzeddin ayrıca Ahmed Nûr el-Ensârî'nin *en-Nuşra fi aḥbârî'l-Başra* (*MMİlr.*, XVII, Bağdat 1388/1969, s. 182-205; XVIII, 1389/1969, s. 297-333; Bağdat 1976), Abdülgaffâr b. Abdülvâhid el-Ahres el-Mevsilî el-Basrî'nin *Maḥṭûtatü şîri'l-Aḥres: Şâ'irü'l-'Irâk fi'l-karnî't-tâsi' aşer* (Bağdat 1963, Mustafa Cevâd ile birlikte) adlı eserlerini yayımlamış, Ma'rûf er-Rusâfî'nin hâtıralarını da *Rusâfî yervî sîrete ḥayâtihî* adıyla neşretmiştir (Beyrut-Dîmaşk 2004, 2008).

Yûsuf İzzeddin hakkında daha hayatta iken on beş civarında eser kaleme alınmış olup bunlar arasında şu çalışmalar anılabılır: Hıdr Abbas es-Sâlihî, *Şâ‘iriyetü Yûsuf ‘İzziddîn* (Bağdat 1963); Abdullâh Dervîş, *el-Maẓmûn ve l-iğâr fi şî‘ri Yûsuf ‘İzziddîn* (Bağdat 1967); Sâhib Kumer, *er-Rû‘yetü ‘ş-şî‘riyye ‘inde Yûsuf ‘İzziddîn* (Bağdat 1971); Abdürrezzâk Şâkir el-Bedrî, *Şaḥşiyetü Yûsuf ‘İzziddîn el-edebîyye* (Kahire 1982, 1987); Andrzej Drewnowski, *Jûsuf ‘Izz ad-Dîn jako krytyk i poeta* (yüksek lisans tezi, 1984, Varşova Üniversitesi Orientalizm Enstitüsü; Arapça olarak neşri: *Yûsuf ‘İzzüddîn: Şâ‘iren ve nâkiden*, Kahire 1989); Dürriye Necm, *La spontanéité dans les poèmes de Youssef Ezz el-Din* (Kahire 1990; Ar. trc. İbrahim Avaz, *Tilkâ‘iyye: Dirâse bi’l-Ferensiyye li-eş‘ari Yûsuf ‘İzziddîn*, Tâif 1994); Vedî‘ el-Ubeydî, *Yûsuf ‘İzzüddîn: Şî‘ruhû ve tecdîdühû* (Tâif 1993); Hammâd es-Sâlimî, *Eş‘ârü’l-muḥibbîn ilâ Yûsuf ‘İzziddîn* (Tâif 1414/1993; Yûsuf İzzeddin’in şair ve edip kişiliği hakkında kırk kadar şairin yazdığı şiirlerden oluşan bir derlemedir); Adnan el-Mühennâ, *el-Verḳâ‘ dâmmeti’l-müfekkîrîn ve l-üdebâ‘ fî leyleti tekrîmi’l-Bürûfesûr Yûsuf ‘İzziddîn* (Tâif 1996); Abdurrahman Emîn el-Mergilânî, *Ṭuḳûsü’l-ḥadâşe: Kırâ‘e naḳdiyye li-nuḳḳâdi “Ḳalb ‘alâ seferin”* (Kahire 1996); Adnân b. Sâlih eş-Şehrî, *Yûsuf ‘İzzüddîn: Şeyḥu’l-müceddîdîn* (Kahire 1997); Mevlûd Ahmed Sâlih, *el-Uḳşûşe fî şî‘ri Yûsuf ‘İzziddîn* (Tâif 2000).

BİBLİYOGRAFYA :

Sa’dûn er-Reyyis, *el-Üdebâ‘ü’l-İrâkıyyüne’l-mu‘âşîrîn ve intâcühüm*, Bağdat 1965, s. 101; Enver el-Cündî, *Müfekkîrîn ve üdebâ‘ min hilâli âşârihim*, Beyrut 1967, s. 289-293; K. Avvâd, *Mu‘cemü’l-mü‘ellifîne’l-İrâkıyyîn*, Bağdat 1969, III, 480-482; Yûnus İbrâhim es-Sâmerî, *Târîhu şu‘arâ’i Sâmerâ‘*, Bağdat 1389/1970, s. 226-235; Ahmed Kabbîş, *Târîhu ‘ş-şî‘ri’l-‘Arabîyyi’l-ḥadîş*, Beyrut 1391/1971, s. 704-705; S. Moreh, *Modern Arabic Poetry: 1800-1970*, Leiden 1976, s. 275; a.m.f., “Izz al-Din, Yûsuf (1922)”, *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami – P. Starkey), London 1998, I, 402; Bedevî Tabâne, *Kevkebe min şu‘arâ’i’l-‘aşr*, Kahire 1995, s. 232-254; A’lâmü’l-edebî’l-‘Arabîyyi’l-mu‘âşîr (haz. R. B. Campbell), Beyrut 1996, II, 930-934; Sabâh Nûrî el-Merzûk, *Mu‘cemü’l-mü‘ellifîn ve l-küttâbi’l-İrâkıyyîn: 1970-2000*, Bağdat 2002, VIII, 426-429; Emîl Bedî‘ Ya’kûb, *Mu‘cemü’ş-şu‘arâ‘ münzû bed’i ‘aşri’n-neḥḍa*, Beyrut 1425/2004, III, 1408-1409; Salih J. Altoma, *Iraq’s Modern Arabic Literature: A Guide to English Translations Since 1950*, Lanham 2010, s. 14; K. M. Jones, *The Poetics of Revolution: Cultures, Practices and Politics of Anti-Colonialism*

in Iraq, 1932-1960 (doktora tezi, 2013), University of Michigan, s. 20, 35, 160; “el-Edîb Yûsuf ‘İzzüddîn ilâ raḥmetillâh”, <http://www.alriyadh.com/824947> (20.10.2015); Âmir Hişâm es-Saffâr, “el-Müfekkîrî’l-İrâkı Yûsuf ‘İzzüddîn fî zimmeti’l-ḥulûd”, <http://www.almosul.com/people/iraq/izzildin-yousif.html> (20.10.2015); Vedî‘ el-Ubeydî, “Yûsuf ‘İzzüddîn fî’l-mir‘ât”, <http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=170740> (20.10.2015); “Ḍayfû’l-cem‘iyye: ed-Duktûr Yûsuf ‘İzzüddîn”, <http://www.wata.cc/site/Guest/10.html> (20.10.2015); “ed-Duktûr Yûsuf ‘İzzüddîn 1339h/1922m”, <http://www.iraqacademy.iq/PageViewer.aspx?id=39#> (20.10.2015).

 AHMET ÖZEL

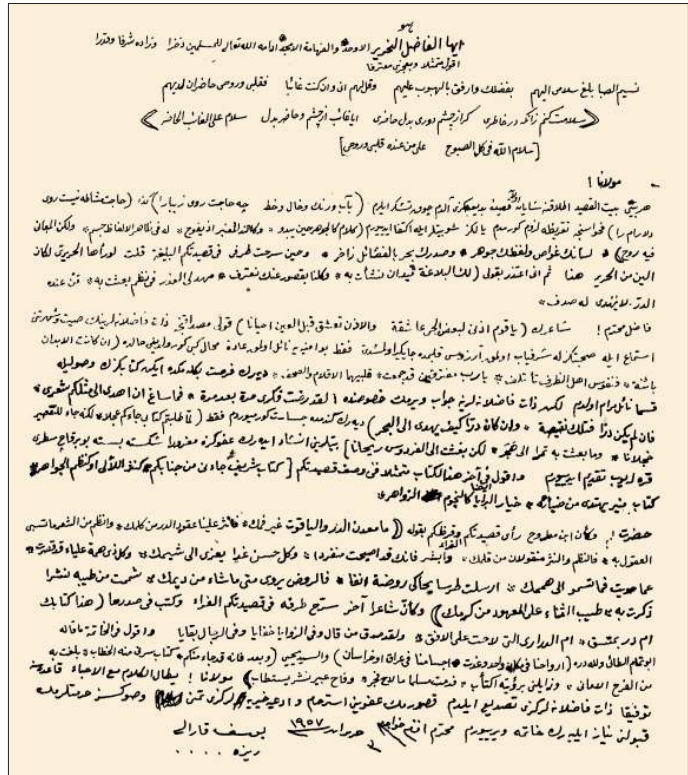
YUSUF KARALİ
(1886-1969)

**Dersîam,
Rize müftüsü.**

Rize Güneysu’nun Pilihoz köyünde (yeni adı Yeşilköy) doğdu. Babası Karaalizâde Molla Bilâl Efendi, annesi Râbia Hanım’dır. Küçük yaşta hâfızlığını tamamladı. Kendi ifadesine göre 1902-1909 yıllarında Pilihoz Medresesi’nde Ağnımoçlu Mustafa ile Setozlu Muhammed efendilerden sarf-nahiv ve İslâmî ilimler tahsil etti, Muhammed Efendi’nin oğlu Tâhir Efendi’den (Güven) tâlim ve kıraat okudu. Nisbeten yetişmiş bir talebe olarak 1909’da İstanbul’a gitti, Fâtiḥ Medresesi’nde tahsiline devam edip öğrenimini tamamladı. Son görevi

Üsküdar müftülüğü olan Rizeli Muharrem Efendi’den icâzet aldı. Ayrıca Ömer Efendi’den Arap ve Fars edebiyatı okudu. Farsça öğreniminde ders arkadaşı Ömer Nasuhi’den (Bilmen) faydalandı. Nitekim 1924’te Rize İmam-Hatip Mektebi’ne muallim olarak tayini için kendisinin doludurduğu sicil belgesinde, “Lisân-ı Arabî’yi kâffe-i belâgatla beraber tekellüm ve kitâbet eder olduğum gibi hususi tahsil eylediğim lisân-ı Fârisî’de dahi aynı derecede tekellüm ve kitâbet ederim” ifadesi yer almaktadır. Medrese tahsilinden sonra müderris olabilmek için girdiği ruûs imtihanını üstün başarı ile kazandı. Bu yıllarda hocaları, talebe ve arkadaşları arasında metinlere vukufu dolayısıyla “İbareci Hoca”, ilmîni belli etmediği için de “Gizli Hoca” diye anılmıştır.

1911 yılının sonbaharında 400 kuruş maaşla Fâtiḥ Medresesi’nde ders okutmaya başladı, ancak bu görevi uzun sürmedi ve Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’na girince terfi ettirilmiş olarak Erzincan İhtiyat Zâbit Mektebi’ne sevk edildi (1915). Ertesi yıl tebdilihava için geldiği Rize’de askerî silâh atölyesine alındı ve top yapımında çalıştı. Medreselerin 1924’te kapatılmasının ardından bütün müderris ve dersiâmlar kaydıhayat şartıyla maaşa bağlanarak emekliye sevk edildi, daha sonra dersiâmlardan ayrıca görev alanlara iki maaş verildi. Buna göre Yusuf Hoca 800

Yusuf Karalî'nin bir mektubu